

П. А. Мороз,
аспірант кафедри фінансів,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ НЕОБХІДНОСТІ КООРДИНАЦІЇ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ТА БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ ЯК УМОВА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

P. Moroz,
postgraduate student of Department of Finances, Taras Shevchenko Kyiv National University, Kyiv

THEORETICAL BACKGROUND OF MONETARY AND BUDGETARY POLICIES COORDINATION
IN ENHANCING ECONOMIC DEVELOPMENT

Грунтуючись на підходах провідних наукових шкіл та їх представників, у статті досліджено теоретичні основи необхідності координації грошово-кредитної та бюджетної політики. Автором розкривається також сутність координації грошово-кредитної та бюджетної політики через наявність спільних цілей та ролі у фінансовому регулюванні економіки.

Theoretical backgrounds of necessity monetary and budgetary policies coordination investigated in the article, based on approaches of the dominant economic schools and scientists. The author defines also the budgetary and monetary policies coordination due to similar targets of both policies and its role in state financial regulation.

Ключові слова: державне фінансове регулювання, грошово-кредитна політика, бюджетна політика, координація, інвестиції та безробіття.

Key words: state financial regulation, monetary policy, budgetary policy, coordination, investments and unemployment.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Надзвичайно високі темпи розвитку фінансових відносин призводять до того, що грошово-кредитна та бюджетна політика виходять на новий рівень впливу на економічні процеси та стають домінуючими в процесі фінансового регулювання економіки, адже поряд із центральним банком, який регулює грошово-кредитні відносини, створюється величезна кількість комерційних банків, що безпосередньо кредитують підприємства; створюються принципово нові установи фінансового ринку — товарні та фондові біржі, страхові компанії тощо.

Наразі фінансова система характеризується достатньо розгалуженою структурою, до якої входять бюджет (загальнодержавний та місцевого рівня), кредитні відносини та сфера грошового обігу. Тому можна з впевненістю стверджувати, що фінансове регулювання являє собою багатогранний економічний механізм, який опосередковує всі виробничі й соціальні відносини, що складаються в окремих країнах з урахуванням стану їх економік та історичних і національних особливостей розвитку. Таким чином, вдосконалення потребує й бюджетна система.

Тому саме координація грошово-кредитної та бюджетної політики в сучасних умовах розвитку видається

ся необхідною умовою забезпечення стійкого довгострокового економічного зростання.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Вивченню питань взаємозв'язку та впливу грошово-кредитної та бюджетної політики на економічний розвиток присвячено праці класиків політичної економії, а також сучасних економістів: Ш. Бланкарт, Р. Дорнбуш, Н. Калдор, Дж.М. Кейнс, А. Лаффер, Р. Лукас, Т. Майер, Р. Манделл, Г. Манків, К. Маркс, А. Маршалл, А. Мельцер, Ф. Перру, А. Пігу, Р. Піндайк, П. Самуельсон, Т. Сарджент, А. Сміт, Р. Солоу, М. Спенс, Я. Тінбергер, І. Фішер, Дж. Флемінг, М. Фрідмен, Р. Харрод, Дж. Хікс та інші. Дана проблематика є предметом активних наукових досліджень і провідних українських вчених, серед яких: В. Базилевич, С. Боринець, З. Варналій, О. Василюк, А. Гальчинський, В. Геєць, А. Гриценко, О. Дзюблук, А. Єпіфанов, Т. Єфименко, В. Зимовець, В. Козюк, В. Лагутін, І. Луніна, І. Лютий, В. Міщенко, В. Опарін, К. Павлюк, Ю. Пасічник, М. Савлук, В. Стельмах, Л. Тарангул, В. Федосов, А. Чухно та інших.

МЕТА СТАТТІ

Мета статті — дослідити теоретичні основи необхідності координації грошово-кредитної та бюджетної політики та їх роль у забезпеченні економічного розвитку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Оцінка сутності та ролі ринкового механізму, цілей, можливостей, меж, форм, методів та інструментів державної фінансової політики знаходить своє відображення, хоча й базується на кардинально різних підходах до її реалізації, в наукових доробках трьох провідних напрямків економічної науки ХХ століття: неокласичного, кейнсіанського та інституційного. Теорії, розроблені науковцями зазначених напрямів в різний час і в різних країнах, застосовувалися на практиці фінансового регулювання економіки.

Неокласичного напрямку дотримувалися в ХХ ст. чимало видатних вчених-економістів. Серед них засновник напрямку англійський економіст А. Маршалл. Концепції фінансової політики визначаються методологією того чи іншого напрямку і трактуванням сутності та ролі ринкового координуючого механізму. Головним мотивом дії людини неокласики вважають власний інтерес. Економіка розглядається як рівноважна і гармонійна система, в якій егоїстичність всіх її членів в умовах вільної конкуренції веде до покращення добробуту всього суспільства. Будь-яке втручання держави в дії ринкових механізмів призводить до негативних наслідків в досягненні індивідуумом, а, отже, і всім суспільством певного оптимуму [10, с. 69].

Такий підхід, вперше був розроблений А. Смітом, отримав назву економічного лібералізму. Роль держави англійський класик обмежив функцією "нічного сторожа" для підтримки порядку, охорони і захисту приватної власності і конкуренції [16, с. 423—424].

Відповідаючи потребам сучасного суспільного розвитку, неокласики ХХ ст. модернізували і розвинули

ідеї А. Сміта та Д. Рікардо. На їхню думку, держава, не втручаючись безпосередньо в дії ринкових механізмів, має створювати сприятливі економічні умови для ефективного функціонування ринку та підприємництва.

Циклічні кризи 1974—1975 рр. та 1980—1982 рр., що були породжені валютно-фінансовою, енергетичною, сировинною, екологічною та продовольчою кризами на тлі структурних змін та мали місце в провідних економіках світу спровокували до посилення ролі регулятивних механізмів у сфері грошового обігу, валютного курсу, ринку позичкових капіталів і цінних паперів. Неокласики запропонували розробку довгострокової стратегії, яка дала б змогу проводити стабільну фінансову політику [14, с. 67].

Так, у другій половині ХХ ст. неокласичні погляди особливо активно розвивали вчені Чиказького університету США. Тут створилася своєрідна школа економістів — прихильників ліберальної економіки і ліберальних методів у реалізації фінансової політики. Чиказький професор М. Фрідмен найважливішою умовою ефективного функціонування ринкового механізму вважає стабільний грошовий оборот. Його теорія увійшла в історію економічної науки під назвою "монетаризм".

В основі концепції М. Фрідмена лежить так звана кількісна теорія грошей. Відповідно до неї грошова маса, що знаходиться в обігу, безпосередньо впливає на рівень цін. Це означає, що гроші виконують функцію управління попитом, а через неї — і господарськими процесами, зокрема, вони мають значний вплив на обсяг виробництва і зайнятість.

М. Фрідмен відстоює ідею про виняткове значення стабільності грошової одиниці для підтримки нормального функціонування економіки. Відхилення від цього правила означає розлад всіх ринкових механізмів. Звідси його "грошове правило": "Центральний банк зобов'язаний підтримати стійкість приросту грошового запасу незалежно від циклічного руху господарської кон'юнктури" [20, с. 246]. М. Фрідмен виступив за законодавче регулювання грошової маси центральним банком для того, аби щорічно збільшувати кількість грошей в обігу на 3—5 %, що, за висновками вченого, забезпечує поступальне зростання національного виробництва.

Програма М. Фрідмена передбачала заходи, як грошово-кредитної, так і бюджетної політики. Проте, з огляду на характер економічних дисбалансів того часу, домінуюча роль відводилася саме грошово-кредитній політиці центральних банків. Серед рекомендацій монетаристів щодо реалізації фінансової політики варто виділити наступні [8, с. 73]:

- відмовитися від циклічного регулювання кількості грошей в обігу, забезпечивши суворий контроль з боку уряду за грошовою масою, не допускаючи її зростання більш ніж на 3—5% на рік;
- встановити високий банківський відсоток;
- мінімізувати темпи зростання зарплати, не перешкоджаючи навіть її падінню, що, на їх переконання, дозволить утримати безробіття на досить низькому рівні;
- скоротити рівень державних видатків.

Дані пропозиції були сприйняті урядами багатьох країн. Першими їх використали уряди США і Великобританії, забезпечивши найсуворіший контроль за грошовою масою в рамках реалізації грошово-кредитної політики центральних банків. Суворе дотримання кількості грошей в обігу повинно було забезпечити прозорість в оцінці розкручування інфляційних процесів, стабілізувати поведінку суб'єктів господарювання і загальмувати надмірне зростання як заробітної плати, так і цін.

Однак важливим засобом стимулювання підприємництва неокласична теорія вважає саме бюджетну політику уряду. Її було запропоновано істотно змінити, знизивши ставки податків, причому більшою мірою для найбільш заможних верств населення. Передбачалося, що з розширенням виробництва й виходом всієї економіки із стагнації, бюджет поповнюється великими доходами навіть при менших ставках податків.

Існує й інший важливий напрям економічної думки щодо реалізації фінансової політики держави — кейнсіанський, який виник на тлі кризових явищ 1929—1933 рр. та розкриває дещо протилежні неокласикам погляди на управління економічною системою.

Основи кейнсіанського напрямку економічної думки були закладені англійським економістом Дж.М. Кейнсом в його книзі "Загальна теорія зайнятості, відсотка і грошей", опублікованій в 1936 р. [7]. Дана праця ввібрала в себе висновки, що були зроблені на основі теоретичного узагальнення, а також накопиченого досвіду британського уряду в боротьбі з економічною кризою 1929—1933 рр. (кризою перевиробництва), де Дж.М. Кейнс наголошував на неможливості саморегулювання економіки, підкреслюючи необхідність державного регулювання економіки за рахунок зростання державних видатків на створення нових робочих місць та підвищення зайнятості населення, підтримання високої ділової активності, стимулювання сукупного попиту, як інструментами бюджетної політики, так і грошово-кредитної політики.

У рамках бюджетної політики, розраховуючи на стимулюючу роль державних видатків, а саме: збільшення таких витрат викличе зростання економічної активності, а не перетвориться просто в зростання цін (зростання цін відбувається лише в умовах повної зайнятості й повного завантаження виробничих потужностей) (рис. 1). Поряд із зростанням державних видатків важливе значення надавалося і зниженню податків, в основному з метою стимулювання інвестицій.

Більше того, на відміну від неокласиків, кейнсіанська фінансова політика допускала існування бюджетного дефіциту, якому відводилася активна роль у стимулюванні економічного зростання. Це посприяло розвитку державної боргової політики й ринку позичкового капіталу. Державні позики, поряд з податками, стають ще одним джерелом формування фінансових ресурсів держави, що, у свою чергу, посилює роль фінансів у перерозподілі національного доходу.

У взаємозв'язку з бюджетною політикою, в рамках грошово-кредитної політики центральні банки, зміню-

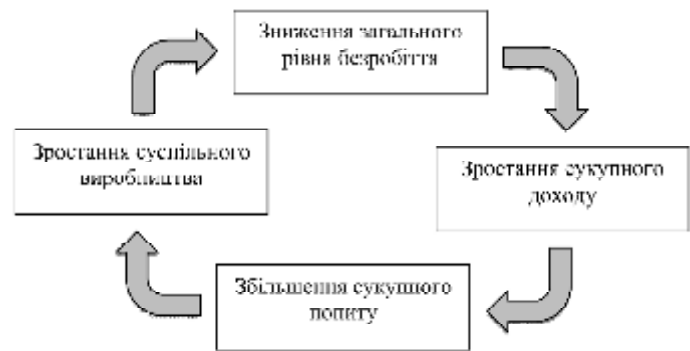

Рис. 1. Теоретична модель Дж.М. Кейнса

Джерело: [7, с. 32].

ючи величину грошової пропозиції, впливають на рівень процентних ставок.

Знову ж таки, можна зробити висновок про наявність взаємозалежності грошово-кредитної та бюджетної політик, проте домінуюча роль у кейнсіанців все ж відводиться методам та інструментам бюджетної політики.

У подальшому, послідовники Дж.М. Кейнса — Р. Харрод, Є. Домар, Е. Хансен, Дж. Хікс, П. Самюельсон — створили струнку концепцію економічної системи, регульованої як ринком, так і державою — концепцію змішаної економіки. Дана концепція вже некейнсіанського напрямку включає такі основні положення [15; 22; 24]:

- оцінка стихійного ринкового механізму і причин державного втручання в економіку;
- формування цілей такого втручання;
- визначення напрямів, форм і методів фінансово-регулювання економіки.

Неокейнсіанці розробили конкретні форми і методи державної фінансової політики в змішаній системі, зокрема в рамках теорій антициклічного регулювання (Е. Хансен, Дж. Тобін) [21; 26] та теорій економічного зростання (Р. Харрод, Е. Домар) [19; 22].

На думку неокейнсіанців, вплив на інвестиції є вагомим фактором стимулювання економіки. Основними інструментами антициклічної політики є державний бюджет, податкова політика, регулювання норми відсотка. В умовах рецесії пропонується стимулювати інвестиції, по-перше, за допомогою збільшення державних видатків на закупівлі товарів та послуг з метою компенсації відсутнього приватного попиту, по-друге, шляхом впливу на норму банківського відсотка, яка не повинна бути занадто високою. Цей вплив, на думку кейнсіанців, держава забезпечує за рахунок випуску в обіг додаткових грошей, в результаті чого можлива помірні інфляція. І, нарешті, по-третє, вплив на інвестиційний процес держава здійснює, регулюючи ставки оподаткування, з тим, щоб підвищити як виробничий, так і споживчий попит. У періоди буму, що загрожує кризою перевиробництва, пропонуються протилежні за своєю суттю державні заходи, що обмежують зростання інвестицій, а, отже, і виробництва.

На нашу думку, аналізуючи історичний контекст на предмет дієвості кейнсіанських підходів до ре-

алізації фінансової політики держави (до 70-их рр. XX ст.), заходи виявлялися надзвичайно дієвими в періоди економічних спадів та кризових явищ в економіках. Незважаючи на те, що методам та інструментам бюджетної політики відводилася домінуюча роль, а грошово-кредитна політика відігравала роль допоміжної, в цілому вбачається необхідність налагодження ефективного взаємозв'язку обох політик на основі взаємоузгодження їх цілей, методів та інструментів.

Ще одним напрямом економічної думки, надзвичайно важливим з точки зору вивчення підходів до реалізації фінансової політики держави, є інституціоналізм. Представники даного напрямку наполягали, що подолання тимчасових економічних дисбалансів та забезпечення економічного розвитку є неможливим без ефективних інституційних макроекономічних механізмів. Інститути є регуляторами поведінки й правил, які визнаються всіма членами соціальної групи, що визначають поведінку в конкретних ситуаціях і дотримання яких забезпечується або саморегулюванням, або зовнішнім примусом авторитетів та/або владою" [25, с. 182]. Саме держава забезпечує створення, впровадження і контроль інституцій за допомогою механізму примусу, а ринок — через механізм конкуренції. Усунення держави як координаційного центру інституційних змін призводить до зниження рівня компліментарності інституційної системи [18, с. 622—623].

Держава має виступати центральним суб'єктом процесу модернізації економічних інститутів. У сучасних умовах розвитку саме ефективність фінансових інститутів визначає динаміку економічного розвитку, тому фінансові інститути стали невід'ємним компонентом досліджень більшості підходів до проблем фінансів: відбувається всеосяжна інституціоналізація фінансових відносин. Фондові ринки, банківська і страхова справа, пенсійна система, фінансова діяльність корпорацій, державні фінанси — це ті інститути, які сьогодні не тільки перебувають у постійній взаємодії та взаємозалежності, а й зазнають істотного впливу інституційних процесів [3, с. 20—21]. При цьому К. Накахіра зауважує, що "немає системи, яка б забезпечувала потік коштів саме туди, де є потреба в інвестиціях" [13, с. 16—17].

Тому, розвиваючи фінансові інститути, суб'єкти реалізації державної економічної політики мають діяти на основі визначених пріоритетних напрямів розвитку національної економіки, що особливо стосується економік перехідного типу. Лише в такому випадку, за висновками провідних вітчизняних вчених В. Базилевича та В. Осецького, системні фінансові інновації, орієнтовані на підвищення ефективності фінансових інститутів, стають головним підґрунтям мобілізації виробничого потенціалу розвитку, а отже й факторами активізації структурних і технологічних змін в економіці [3, с. 27—28].

Отже, досліджуючи підходи провідних наукових шкіл щодо фінансової політики, безумовно, прослідковується визначальна роль бюджетної та грошово-кредитної політики в системі фінансового регулювання.

І дійсно, аналізуючи сутність обох політик, вбачається тісна взаємозалежність сфер їх впливу, що охоплює всі ланки фінансової системи, визначаючи напрями реалізації фінансової політики держави та розвиток економіки в цілому.

З метою більш повного розкриття теоретичних основ необхідності координації механізмів грошово-кредитної та бюджетної політики, розкриємо їх сутність, цілі та інструменти досягнення визначених цілей.

Узагальнюючи погляди провідних наукових течій, було доведено що монетаристи закріплювали за грошово-кредитною політикою домінуючу роль у реалізації фінансової політики держави. Зокрема Е.Дж. Долан під поняттям грошово-кредитної політики (англ. "Monetary Policy") розуміє комплекс заходів регулюючого впливу, спрямованих на зміну грошової маси в обігу [5, с. 19].

Провідний вітчизняний вчений І. Лютий під поняттям грошово-кредитної політики розуміє державне регулювання сфери грошового обігу та кредитних відносин [9, с. 96].

Дещо інше трактування поняття грошово-кредитної політики, яке скоріше спрямоване на визначення її мети та цілей, знаходимо в працях Ф. Мишкіна, який зазначає, що грошово-кредитна політика є одним із двох засобів (інший — бюджетна (фіскальна) політика) фінансового регулювання, за допомогою якого органи влади в ринковій економіці регулярно впливають на темп і напрям загального економічного зростання, включаючи не лише рівень валового продукту і зайнятості, але й загальний рівень зростання чи падіння цін, дефіцит бюджету, зміну процентної (облікової) ставки та грошової маси тощо [11, с. 41].

У більшості економічних систем роль основного регулятора національного грошового ринку та ринку капіталів, використовуючи відповідні механізми та інструментарій, виконує центральний банк. Згідно з вітчизняним законодавством, відповідними функціями та повноваженнями наділений Національний банк України, який визначає та проводить грошово-кредитну політику (ст. 7); сприяє додержанню стійких темпів економічного зростання та підтримує економічну політику КМУ (ст. 6) [2].

Досягнення основних цілей НБУ можливе економічними засобами та методами грошово-кредитної політики, спрямованими на регулювання обсягу грошової маси за допомогою використання законодавчо визначених інструментів [2, ст. 25; 12, с. 63—64], серед яких:

- визначення та регулювання норм обов'язкових резервів для комерційних банків;
- процентна (облікова) політика;
- операції з цінними паперами (крім цінних паперів, що підтверджують корпоративні права), у тому числі з казначейськими зобов'язаннями, на відкритому ринку;
- рефінансування комерційних банків;
- управління офіційними резервними активами;
- регулювання імпорту та експорту капіталу;
- емісія власних боргових зобов'язань та операції з ними.

Окрім ринкових, існують й адміністративні інструменти грошово-кредитної політики у формі директив, інструкцій, постанов центрального банку, які доволі часто використовуються для регулювання економічних систем, що розвиваються та у періоди криз.

Більш складною, з точки зору вивчення сфер впливу та інструментів, є бюджетна політика.

Узагальнюючи вищедосліджене теоретичне підґрунтя, поняття "бюджетна політика" доцільно трактувати, виходячи з кола проблем щодо дослідження механізмів впливу на економічні процеси та які охоплюють як питання джерел наповнення бюджетів різних рівнів, розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів держави, а також похідні з цього питання управління бюджетним дефіцитом, міжбюджетних відносин, реалізації боргової політики держави тощо. Так, найбільш повно суть бюджетної політики розкривається, виходячи з основоположних засад теорії Дж.М. Кейнса та його послідовників [23, с. 4, 11]. Кейнсіанська модель передбачала активну дію уряду, спрямовану на розширення сукупного попиту в період кризових спадів і його обмеження у фазі економічного зростання, а головними інструментами такого регулювання визнавалися податки та бюджетні надходження, державні видатки, управління бюджетним дефіцитом тощо.

Провідні вітчизняні економісти В. Федосов, В. Опарін та С. Львовичкі подають наступне тлумачення бюджетної політики, акцентуючи увагу насамперед на практичних аспектах, наголошуючи, що вона спрямована на формування бюджету держави, його збалансування та розподіл бюджетних коштів, і до бюджетної політики відносять визначення засад бюджетного устрою країни, бюджетної системи та міжбюджетних відносин [17, с. 36].

Єсфименко Т.І. зазначає, що бюджетна політика містить цілі і заходи, які підтримують щорічну збалансованість бюджету, незважаючи на поточний стан економіки, в межах певної фази економічного циклу. У фазі спаду збільшується дефіцит бюджету зниженням рівня оподаткування та зростанням обсягів державних видатків. При цьому держава стимулює розвиток конкурентоспроможної виробничої сфери і закладає передумови для переходу до позитивної динаміки економіки. У фазі економічного зростання відбувається підвищення рівня оподаткування та зменшення обсягів фінансування державних програм, дефіцит скорочують з метою компенсувати сальдо бюджету, що зросло протягом попередніх фаз економічного циклу [6, с. 43].

О. Василик розглядає бюджетну політику як сукупність заходів держави щодо організації та використання фінансів для забезпечення економічного і соціального розвитку [4, с. 53], тим самим підкреслюючи цільову спрямованість даної політики.

Вітчизняне законодавство визначає бюджетну політику уряду, саме відповідно до ч. 4 ст. 33 Бюджетного кодексу України, проект Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період ґрунтується на прогнозних і програмних документах економічного та соціального розвитку і містить положення щодо [1]:

— основних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку України (із зазначенням показників номінального і реального обсягу ВВП, ІСЦ та ІЦВ, офіційного валютного курсу гривні у середньому за рік та на кінець року, рівня безробіття);

— основних завдань бюджетної політики, зокрема граничного обсягу дефіциту (профіциту) державного бюджету, частки прогнозного річного обсягу валового внутрішнього продукту, що перерозподіляється через зведений бюджет України, граничного обсягу державного боргу і граничного обсягу надання державних гарантій, встановлення розміру мінімальної заробітної плати, прожиткового мінімуму та рівня його забезпечення;

— пріоритетних завдань податкової політики;

— реалізації пріоритетних державних (цільових) програм;

— взаємовідносин державного бюджету з місцевими бюджетами, включаючи обґрунтування питомої ваги місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України;

— інших питань, необхідних для складання проекту закону про Державний бюджет України.

Цілі бюджетної політики безумовно досягаються на основі виваженого використання відповідних інструментів, серед яких відповідно до ст. 8-13 Бюджетного кодексу України, виділяються [1]:

— управління державними (бюджетними) видатками;

— прогнозування доходів бюджету;

— міжбюджетні відносини;

— дефіцит бюджету й державний кредит.

Аналогічно з грошово-кредитною політикою, окрім вищеперелічених ринкових інструментів бюджетної політики, можна зазначити й адміністративні інструменти уряду у формі постанов та розпоряджень.

Отже, необхідність координації між грошово-кредитною та бюджетною політиками видається теоретично обґрунтованою. З першого погляду, це можна пояснити наявністю взаємопов'язаних цілей, що обумовлюють реалізацію обох політик, а саме забезпечення економічного зростання, фінансової та економічної стабільності. З іншого боку, неузгодженість у регулюванні економічних процесів за допомогою відповідних інструментів обох політик може спричинити розбалансування економіки, за якого досягнення визначених цілей стає вкрай досяжним. Внаслідок цього, падає ділова активність та обсяги виробництва національного продукту, скорочуються доходи населення, зростає безробіття тощо.

Принциповим є визначення змісту поняття "координація".

Так, етимологічний зміст поняття "координація" (лат. "co" — сумісне; "ordination" — упорядкування) зводиться до розуміння його як взаємозв'язку, узгодження, приведення у відповідність. У даному контексті координації мали б бути притаманними характеристики цілісності, стійкості та контрольованості.

На нашу думку, зіставляючи сутність даного поняття з реалізацією фінансової політики держави, коорди-

нацією є механізм державного впливу на економічні процеси шляхом узгодження цілей, методів та інструментів грошово-кредитної та бюджетної політики з метою забезпечення стабільних темпів економічного зростання, цінової стабільності, вирівнювання платіжного балансу, відповідного рівня зайнятості, зростання доходів населення.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Проаналізувавши теоретичні основи необхідності координації грошово-кредитної та бюджетної політики, можна зробити наступні висновки.

У теорії фінансової політики, в оцінці ролі й сутності ринкових механізмів, форм та методів регулювання економічних процесів розійшлися підходи провідних напрямів економічної науки.

Так, загальним методологічним підходом кейнсіанців була концепція фінансової політики держави, спрямованої на стабілізацію економіки в умовах кризових явищ. Кейнсіанці наголошували на відсутності механізму стабілізації в ринковій економіці, тому бюджетна та грошово-кредитна політики мають бути направлені на подолання наслідків циклічних коливань. При цьому грошово-кредитній економіці відводилася роль вторинної.

На противагу кейнсіанському підходу, монетаристи надавали грошово-кредитній політиці роль домінуючої, а концепція фінансової політики має базуватися на мінімальному втручанні держави в економіку. Основна увага має приділятися регулюванню сукупної грошової маси, від обсягів якої, на думку монетаристів, залежить динаміка основних показників розвитку економіки.

Важливим також є інституціональний аспект координації грошово-кредитної та бюджетної політики, який розкривається у взаємодії інститутів влади. Суб'єкти реалізації грошово-кредитної та бюджетної політики реалізують свої повноваження, спрямовані на досягнення певних цілей в рамках певних правил, закріплених на законодавчому рівні, та підтримуються відповідними механізмами та інструментами.

Проте необхідність координації між грошово-кредитною та бюджетною політиками пояснюється наявністю взаємопов'язаних цілей, що обумовлюють реалізацію обох політик, таких як забезпечення економічного зростання, фінансової та економічної стабільності, а неузгодженість в регулюванні економічних процесів за допомогою відповідних інструментів обох політик може спричинити розбалансування економіки, за якого досягнення визначених цілей ускладнюється.

Вплив кризових явищ також вимагає підвищеної уваги до захисту сучасних держав від зовнішньої макрофінансової нестабільності, забезпечити який можливо шляхом посилення пруденційного характеру грошово-кредитної політики у поєднанні з виваженою бюджетною політикою, спрямованою на соціально-економічний розвиток. Системний характер сучасної кризи зумовлює потребу посилення стимулюючої ролі фінансової політики, що реалізується на основі вдос-

коналеного механізму координації грошово-кредитної та бюджетної політики.

Література:

1. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] Кодекс від 08.07.2010 № 2456-VI. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>. — Законодавство України.
2. Про Національний банк України [Електронний ресурс]: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14>. — Законодавство України.
3. Базилевич В.Д. Інституційний концепт модернізації фінансових інститутів / В.Д. Базилевич, В.Л. Осецький // Фінанси України. — 2013. — № 5. — С. 19—30.
4. Василик О.Д. Бюджетна система України / О.Д. Василик, К.В. Павлюк. — К.: Центр навчальної літератури, 2004. — 544 с.
5. Долан Э.Дж. и др. Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика / Пер. с англ. В. Лукашевича и др.; Под общ. ред. В. Лукашевича. — Л., 1991. — 448 с.
6. Єфименко Т.І. Бюджетна політика України в системі інструментів конкурентоспроможності держави / Т.І. Єфименко // Демографія та соціальна економіка: Науково-економічний та суспільно-політичний журнал. — 06/2008. — № 2. — С. 42—51.
7. Кейнс Дж.М. Общая теория занятости, процента и денег / Пер. проф. Н.Н. Любимова. — М.: Гелиос АРВ, 2012. — 352 с.
8. Кушлин В.И. Государственное регулирование рыночной экономики / В.И. Кушлин. — 2-е изд. — М.: РАГС, 2005. — 834 с.
9. Лютий І.О. Грошово-кредитна політика в умовах перехідної економіки: монографія / І.О. Лютий. — К.: Атіка, 2000. — 240 с.
10. Маршалл А. Принципы экономической науки / А. Маршалл. — Т. 1. — М.: "Прогресс", 1993. — 415 с.
11. Мишкін Ф.С. Економіка грошей, банківської справи і фінансових ринків / Пер. з англ. С. Панчишин, А. Стасишин, Г. Стеблій. — К.: Основи, 1999. — 963 с.
12. Мороз П.А. Модернізація грошово-кредитної політики та її роль у стабілізації фінансової системи України в посткризовий період / П. А. Мороз // Економіка і регіон. — 2011. — № 4. — С. 63—66.
13. Накахира К. Направленный взрыв / К. Накахира // Эксперт. — 2000. — № 12. — С. 16—17.
14. Рожко О.Д. Теоретичні засади реалізації фінансової політики держави / О.Д. Рожко // Вісник Дніпропетровського університету. Серія "Економіка". — Вип. 3 (2), 2009. — С. 64—71.
15. Самуэльсон П. Экономика: Вводный курс: Пер. с англ. / П. Самуэльсон. — М.: Прогресс, 1964. — 843 с.
16. Сміт А. Добробут націй. Дослідження про природу та причини добробуту націй: Пер. з англ. / А. Сміт. — К.: Port-Royal, 2001. — 594 с.
17. Федосов В. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями: монографія / В. Федосов, В. Опарін, С. Львовчкін; за наук. ред. В. Федосова. — К.: КНЕУ, 2002. — 387 с.

18. Deed R. Complementarity and Institutional Change in Capitalist Systems / R. Deed // *Journal of European Public Policy*. — 2007. — Vol. 14, Is. 4. — P. 611—630.
19. Eichner A. Post-Keynesian Theory: An Introduction / A. Eichner // *Challenge* 21 (2), May — June 1978. — P. 4—17.
20. Friedman M. A monetary and fiscal framework for monetary stability / M. Friedman. — *American Economic Review*, 38 (3). — 1948. — P. 245—264.
21. Hansen A.H. Cycles of Prosperity and Depression in the United States, Great Britain and Germany — A Study of Monthly Data 1902—1908 / A.H. Hansen. — University of Wisconsin, Madison, Wisc. — 1921. — 112 p.
22. Harrod R.F. Mr. Keynes and Traditional Theory / Roy F. Harrod. // *Econometrica*, vol. 5 (January 1937). — P. 74—86.
23. Heyns J. van der S. Some new (and old) approaches to budgetary policy: implications for the South African budget / J. van der S. Heyns // *ERU occasional papers no. 18*. — Durban: Economic Research Unit, University of Natal, 1986. — P. 1—36. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/bitstream/handle/123456789/1998/Heyns%20occasional%20paper%20no%2018.pdf?sequence=1>
24. Hicks J.R. Mr. Keynes and the 'Classics': A Suggested Interpretation / John R. Hicks // *Econometrica*, vol. 5 (April 1937). — P. 147—159.
25. Rutherford M. Institutions in Economics / M. Rutherford. — Cambridge: Cambridge University Press, 1994. — 225 p.
26. Samuelson P. Alvin Hansen as a Creative Economic Theorist / P. Samuelson // *Quarterly Journal of Economics*. — Oxford: Univ. Press. — Vol. 90. — 1976. — P. 24—31.
- References:
1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), Budgetary Codification, available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (Accessed 14 July 2014).
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (1999), The Law of Ukraine "On National Bank of Ukraine", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14> (Accessed 14 July 2014).
3. Bazilevich, V.D. and Osetskiy, V.L. (2013), "Institutional Concept of Financial Institutions Modernization", *Finances of Ukraine*, vol. 5, pp. 19—30.
4. Vasilik, O.D. and Pavliuk, K.V. (2004), *Budgetna systema Ukraini [Budgetary System of Ukraine]*, Tsentr navchalnoi literatury, Kyiv, Ukraine.
5. Dolan, E.G. (1991), *Dengi, Bankovskoe delo i denegno-kreditnaya politika [Money, Banking, and monetary Policy]*, Khudogestvennaya literatura, Leningrad, Russian Federation.
6. Yefimenko, T.I. (2008), "Budgetary Policy of Ukraine in the System of Instruments of State Competitiveness", *Demografiya ta socialna ekonomika: naukovoekonomichnyi ta suspilno-politichnyi journal*, vol. 6, pp. 42—51.
7. Keynes, J.M. (2012), *Obshchaya teoriya zaniatosti, protsenta i deneg [The General Theory of Employment, Interest and Money]*, Gelios ARV, Moscow, Russian Federation.
8. Kushlin, V.I. (2005), *Gosudarstvennoe regulirovanie rinochnoy ekonomiki [State Regulation of Market Economy]*, RAGS, Moscow, Russian Federation.
9. Lyutyi, I.O. (2000), *Groshovo-kreditna politika v umovakh perelidnoi ekonomiki [Monetary Policy in Transitional Economy]*, Atika, Kyiv, Ukraine.
10. Marshall, A. (1993), *Principy ekonomicheskoy nauki [Principles of Economics]*, Progress, Moscow, Russian Federation.
11. Mishkin, F.S. (1999), *Ekonomika groshey, bankivskoi spravi i finansovikh rynkiv [Economics of Money, Banking, and Financial Markets]*, Osnovy, Kyiv, Ukraine.
12. Moroz, P.A. (2011), "Monetary Policy Modernization and its Role in Financial System Stabilization", *Ekonomika i region*, vol. 4, pp. 63—66.
13. Nakakhira, K. (2000), "Directed Blast", *Expert*, vol. 12, pp. 16—17.
14. Rojko, O.D. (2009), "Theoretical Background of State Financial Policy", *Visnyk Dnipropetrovskogo universitetu. Seria "Ekonomika"*, vol. 3 (2), pp. 64—71.
15. Samuelson, P. (1964), *Ekonomika: Vvodniy kurs [Economics: An Introductory Analysis]*, Progress, Moscow, Russian Federation.
16. Smith, A. (2001), *Dobrobut natsiy. Doslidzennia pro prirodu ta prichini dobrobutu nacyi [An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations]*, Port-Royal, Kyiv, Ukraine.
17. Fedosov, V. Oparin, V. and Liovochkin, S. (2002), *Finansova restrukturizacia v Ukraini: problemy i napriamy [Financial Restructurization in Ukraine: Problems and Vectors]*, KNEU, Kyiv, Ukraine.
18. Deed, R. (2007), "Complementarity and Institutional Change in Capitalist Systems", *Journal of European Public Policy*, vol. 14, Is. 4, pp. 611—630.
19. Eichner, A. (1978), "Post-Keynesian Theory: An Introduction", *Challenge*, vol. 21 (2), pp. 4—17.
20. Friedman, M. (1948), "A monetary and fiscal framework for monetary stability", *American Economic Review*, vol. 38 (3), pp. 245—264.
21. Hansen, A.H. (1921), *Cycles of Prosperity and Depression in the United States, Great Britain and Germany. — A Study of Monthly Data 1902—1908*, University of Wisconsin, Madison, Wisc., USA.
- 22 Harrod, R.F. (1937), "Mr. Keynes and Traditional Theory", *Econometrica*, vol. 5, pp. 74—86.
23. Heyns, J. van der S. (1986), "Some new (and old) approaches to budgetary policy: implications for the South African budget", *ERU occasional papers*, vol. 18, pp. 1—36. [Online]. — Way of access: <http://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/bitstream/handle/123456789/1998/Heyns%20occasional%20paper%20no%2018.pdf?sequence=1>
24. Hicks, J.R. (1937), "Mr. Keynes and the 'Classics': A Suggested Interpretation", *Econometrica*, vol. 5, pp. 147—159.
25. Rutherford, M. (1994), *Institutions in Economics*, Cambridge University Press, Cambridge, United Kingdom of Great Britain.
26. Samuelson, P. (1976), "Alvin Hansen as a Creative Economic Theorist", *Quarterly Journal of Economics*, vol. 90, pp. 24—31.

Стаття надійшла до редакції 14.07.2014 р.